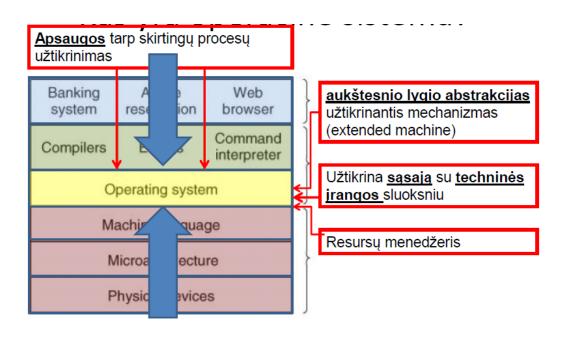
Operacinės sistemos P175B304

03T

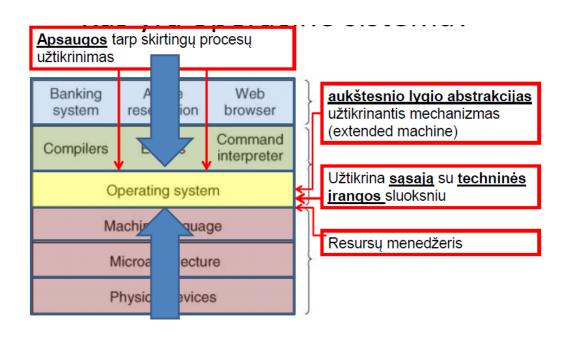
2018-02-19 2018-02-20

- OS apibrėžimas
- OS evoliucija (trumpai)

- OS apibrėžimas
- OS evoliucija (trumpai)

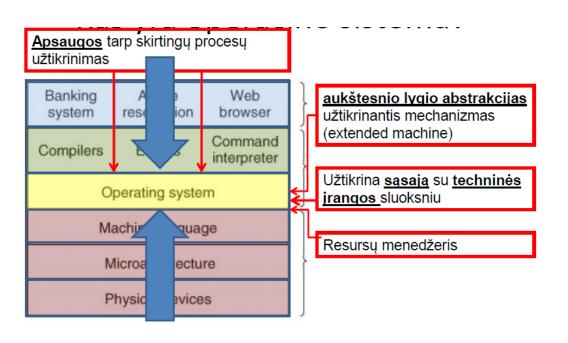

- OS apibrėžimas
- OS evoliucija (trumpai)

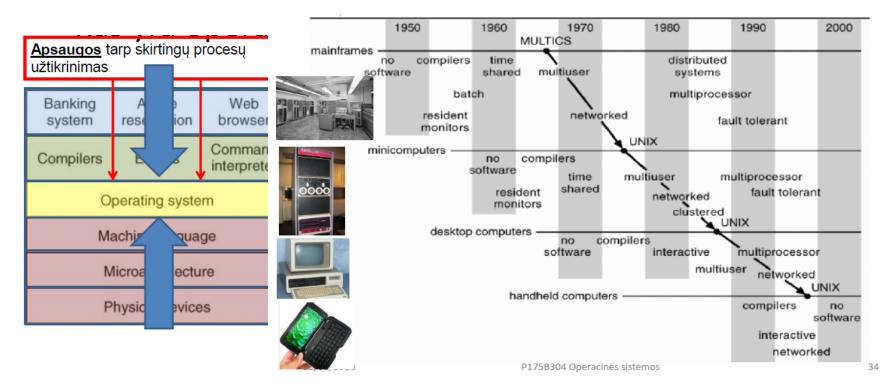
- Leisti abstrakcijomis manipuliuoti
- Paslėpti techninės įrangos detales
- Abstrakcijas apsaugoti

- OS apibrėžimas
- OS evoliucija (trumpai)

- Leisti abstrakcijomis manipuliuoti
- Paslėpti techninės įrangos detales
- Abstrakcijas apsaugoti
- •Užtikrinti efektyvų visos kompiuterinės sistemos resursų panaudojimą.

- OS apibrėžimas
- OS evoliucija (trumpai)

Savarankiškai:

- OS apibrėžimas
- OS evoliucija (trumpai)
- OS evoliucija (išsamiau)
- OS architektūros
- OS paslaugos, sisteminiai kreipiniai

01T-02T

Savarankiškai:

- OS apibrėžimas
- OS evoliucija (trumpai)
- OS evoliucija (išsamiau)
- OS architektūros
- OS paslaugos, sisteminiai kreipiniai

kontaktinių susitikimų metu plačiau aptarsime <u>tik</u>
 <u>tam tikrus</u> arba <u>svarbesnius</u> teorinius aspektus

01T-02T

Teorinių žinių testo patikrinimo testas

- Aktyvus iki semestro pabaigos. Galima atlikti keletą kartų.
- Skirtas padėti jums įsisavinti medžiagą (ieškodami atsakymų į pateiktus klausimus atkreipsite dėmesį į tuos dalykus, kurie vienoje ar kitoje temoje yra svarbūs).
- Žinių patikrinimo testo įvertis tik jums papildomi balai už šią veiklą neskaičiuojami.

Paskaitos turinys

- Procesų valdymas
 - Procesas. Jo būvis, kontekstas. Persijungimas nuo vieno proceso prie kito.
 - Gijos, realizacijos modeliai. Proceso-gijos skirtumai.
 - Tarprocesinė (IPC) komunikacija, klasikinės IPC komunikacijos problemos.
 - Procesų vykdymo planavimas.

Kas yra procesas?

Įvadinis testas...

Procesas tai (pažymėkite labiausiai tinkamą atsakymą):

- Sisteminis kreipinys (OS funkcija)
- Atminties adresų erdvė bei papildomai viena ar kelios gijos
- Tai programa saugoma pastovioje atmintyje (diske, CD/DVD, flash ir t.t.)
- Techninės įrangos abstrakcija

Kas yra procesas?

Modelio atsakas	Dalinis kreditas	Skaičius	Dažnis
Techninės įrangos abstrakcija	0.00%	20	5.21%
Tai programa saugoma pastovioje atmintyje (diske, CD/DVD, flash ir t.t.)	0.00%	11	2.86%
Atminties adresų erdvė bei papildomai viena ar kelios gijos	100.00%	88	22.92%
Sisteminis kreipinys (operacinės sistemos funkcija)	0.00%	257	66.93%
[Néra atsako]	0.00%	8	2.08%

Procesas iš sistemos vartotojo perspektyvos

Procesas iš sistemos vartotojo perspektyvos

- Procesas tai programa jos vykdymo metu.
 - Programa tai statinis failas (pasyvus elementas)
 - Procesas = vykdoma programa = programa + vykdymo būvis (aktyvus elementas).

```
inglagz@os:~$ ps -f -u inglagz | sort +7
UID
         PID PPID
                        STIME TTY
                                         TIME CMD
inglagz
       3738 8444 0 11:38:03 pts/18
                                         0:00 nano f2.txt
       3739
             8444
                    0 11:38:03 pts/18
inglagz
                                         0:00 nano f3.txt
       3740 8444 0 11:38:03 pts/18
inglagz
                                         0:00 nano list.txt
       3741 8444 0 11:38:03 pts/18
inglagz
                                         0:00 nano progl.c
inglagz
        3742
             8444
                    0 11:38:03 pts/18
                                         0:00 nano sbin.txt
inglagz@os:~$
```

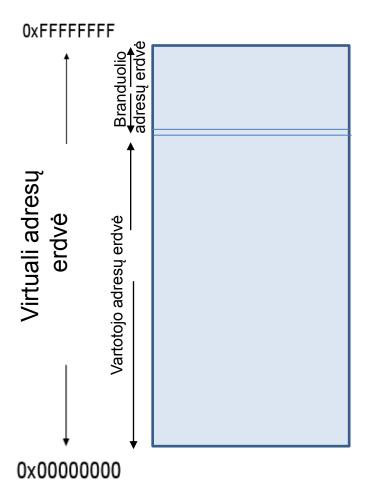
• 3 pagrindiniai komponentai:

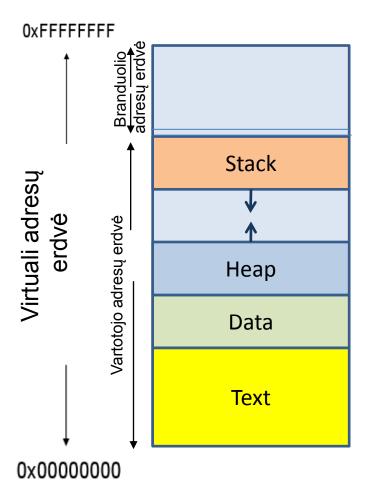
- 3 pagrindiniai komponentai:
 - Proceso adresų erdvė
 - op. atminties dalis, kuri yra pasiekiama procesui
 - Skirta įvairių komponentų (programos teksto, kintamųjų, steko, etc.) saugojimui

- 3 pagrindiniai komponentai:
 - Proceso adresų erdvė
 - op. atminties dalis, kuri yra pasiekiama procesui
 - Skirta įvairių komponentų (programos teksto, kintamųjų, steko, etc.) saugojimui
 - Procesoriaus (CPU) būsena
 - Su programos vykdymu susiję CPU registrai
 - Bendros paskirties, PC, SP registrai

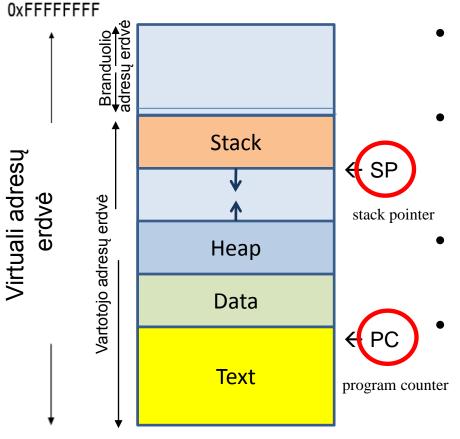
3 pagrindiniai komponentai:

- Proceso adresų erdvė
 - op. atminties dalis, kuri yra pasiekiama procesui
 - Skirta įvairių komponentų (programos teksto, kintamųjų, steko, etc.) saugojimui
- Procesoriaus (CPU) būsena
 - Su programos vykdymu susiję CPU registrai
 - Bendros paskirties, PC, SP registrai
- OS priskirti kiti resursai
 - Atidaryti failai, tinklo susijungimai, etc.
 - Proceso valdymui skirta info (proceso id, savininkas, etc.)
 - Statistinė info (pvz. kiek CPU, RAM naudoja procesas)

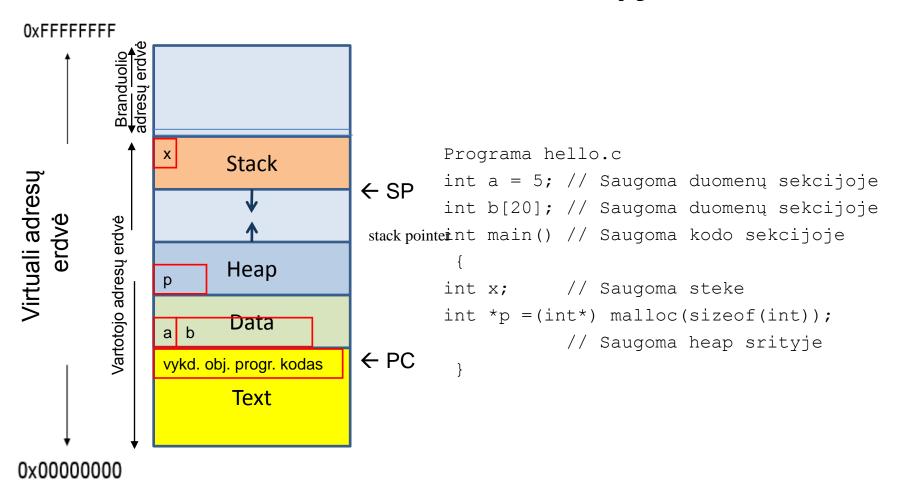

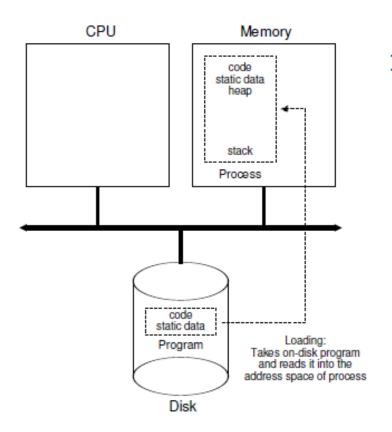
- Steko sritis (stack). Saugomi lokalių funkcijų kintamieji
- Heap sritis. Saugomi dinamiškai kuriami objektai. (C - malloc(), C++ - new).
- <u>Duomenų sritis (data</u>).
 Saugomi globalūs kintamieji
- Programos kodo sritis (text).
 Saugomas objektinis
 vykdomasis programos
 kodas

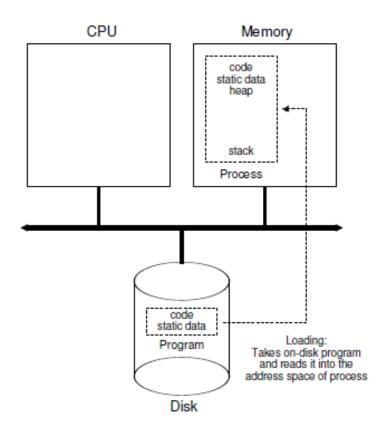
- <u>Steko sritis (stack)</u>. Saugomi lokalių funkcijų kintamieji
 - Heap sritis. Saugomi dinamiškai kuriami objektai. (C malloc(), C++ new).
 - <u>Duomenų sritis (data)</u>. Saugomi globalūs kintamieji
 - Programos kodo sritis (text).
 Saugomas objektinis
 vykdomasis programos
 kodas

0x00000000

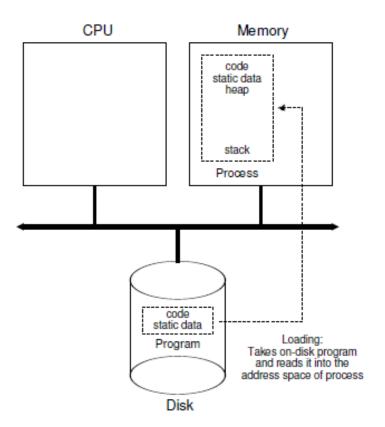

 Duomenų struktūros (PCB) informacijai apie procesą saugoti sukūrimas

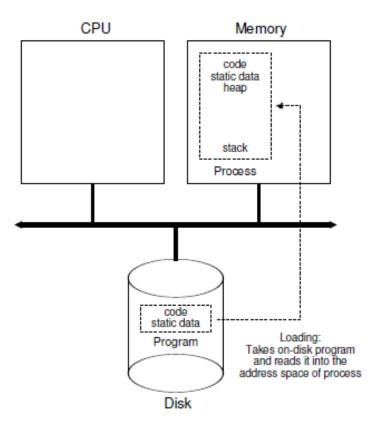
- 1. Duomenų struktūros (PCB) informacijai apie procesą saugoti sukūrimas
- Proceso identifikatoriaus (PID) sukūrimas

- Duomenų struktūros (PCB) informacijai apie procesą saugoti sukūrimas
- Proceso identifikatoriaus (PID) sukūrimas
- 3. Vykd. dvejet. programos kodo užkrovimas į atmintį

Programos užkrovimo į atmintį būdai:

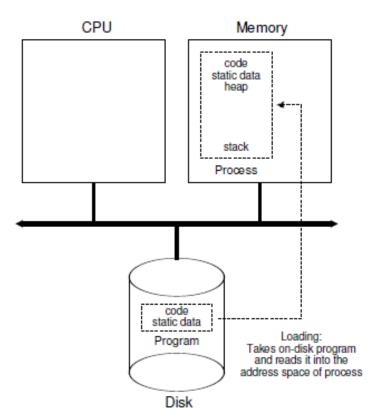
– (angl. eagerly)

- 1. Duomenų struktūros (PCB) informacijai apie procesą saugoti sukūrimas
- Proceso identifikatoriaus (PID) sukūrimas
- 3. Vykd. dvejet. programos kodo užkrovimas į atmintį
- 4. Atminties išskyrimas stekui

Programos užkrovimo į atmintį būdai:

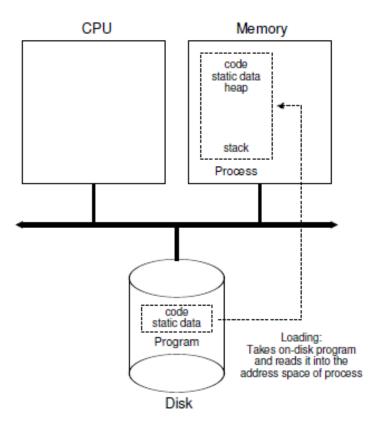
– (angl. eagerly)

- Duomenų struktūros (PCB) informacijai apie procesą saugoti sukūrimas
- Proceso identifikatoriaus (PID) sukūrimas
- 3. Vykd. dvejet. programos kodo užkrovimas į atmintį
- 4. Atminties išskyrimas stekui
- 5. Atminties išskyrimas heap sričiai

Programos užkrovimo į atmintį būdai:

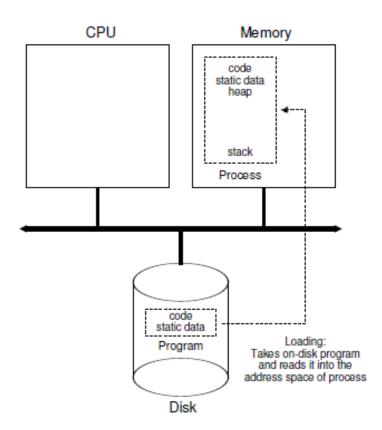
– (angl. eagerly)

- 1. Duomenų struktūros (PCB) informacijai apie procesą saugoti sukūrimas
- Proceso identifikatoriaus (PID) sukūrimas
- 3. Vykd. dvejet. programos kodo užkrovimas į atmintį
- 4. Atminties išskyrimas stekui
- 5. Atminties išskyrimas heap sričiai
- 6. Veiksmų susijusių su I/O inicializavimas

Programos užkrovimo į atmintį būdai:

– (angl. eagerly)

Programos užkrovimo į atmintį būdai:

– (angl. eagerly)

_{2018/0}(angl. lazily)

- 1. Duomenų struktūros (PCB) informacijai apie procesą saugoti sukūrimas
- Proceso identifikatoriaus (PID) sukūrimas
- 3. Vykd. dvejet. programos kodo užkrovimas į atmintį
- 4. Atminties išskyrimas stekui
- 5. Atminties išskyrimas heap sričiai
- 6. Veiksmų susijusių su I/O inicializavimas
- 7. PCB užpildymas
- Pirmosios progr. komandos užkrovimas (entry point)

Proceso būsenos

 Gyvavimo ciklo metu procesas gali įgyti skirtingas būsenas:

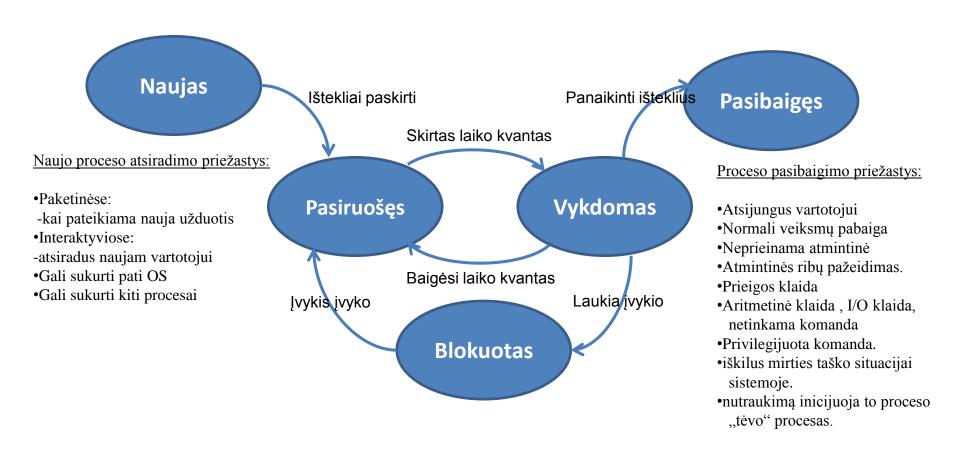
Būsena	Paaiškinimas
Naujas (New)	
Pasiruošęs (Ready)	
Vykdomas (Running)	
Blokuotas (Waiting)	
Pasibaigęs (Terminated)	

Proceso būsenos

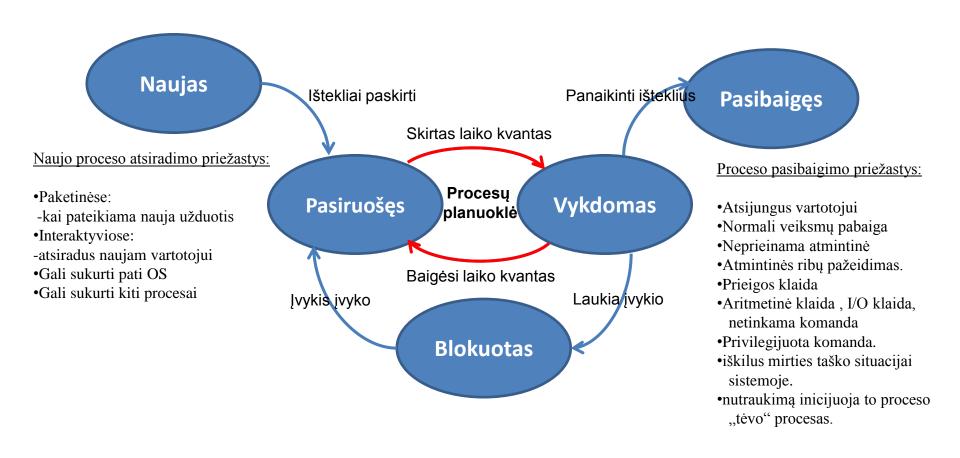
 Gyvavimo ciklo metu procesas gali įgyti skirtingas būsenas:

Būsena	Paaiškinimas
Naujas (New)	ką tik sukurtas
Pasiruošęs (Ready)	laukia eilėje prie CPU resursų
Vykdomas (Running)	CPU ištekliai procesui priskirti
Blokuotas (Waiting)	laukia pasirodančio kokio nors įvykio
Pasibaigęs (Terminated)	baigė darbus

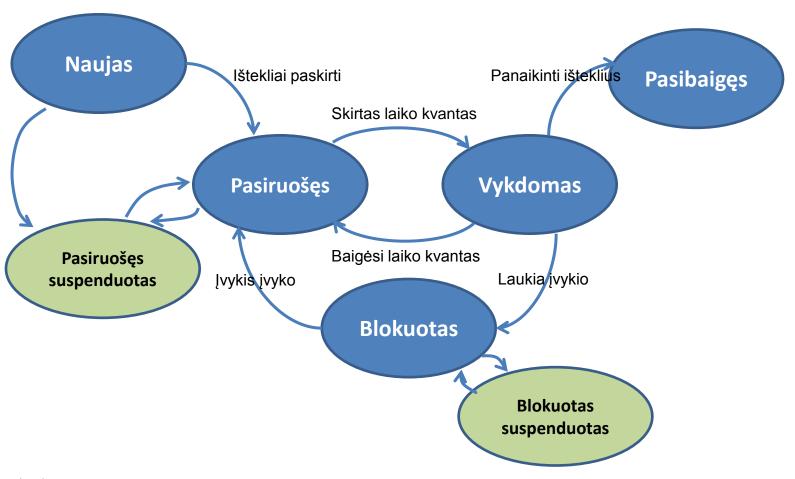
Proceso būsenų diagrama (5 būsenų)

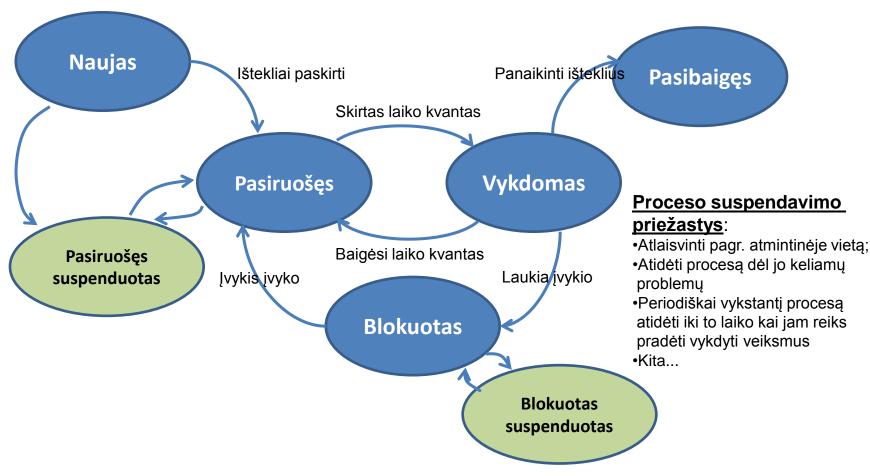
Proceso būsenų diagrama (5 būsenų)

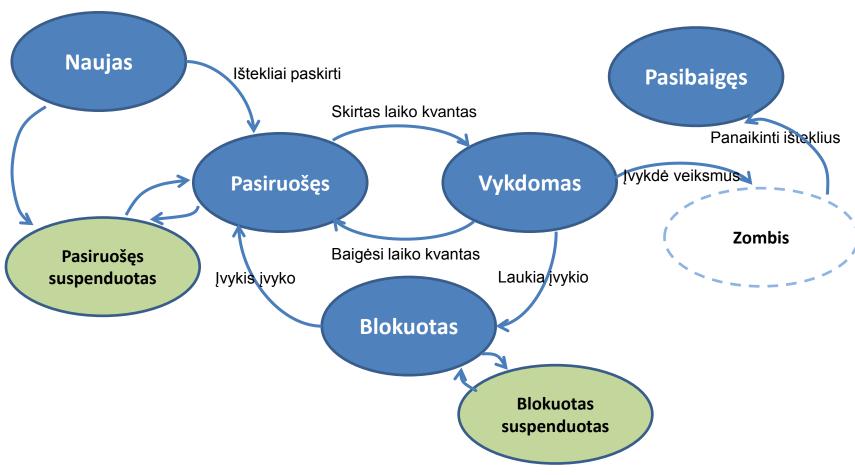
Proceso būsenų diagrama (7 būsenų)

Proceso būsenų diagrama (7 būsenų)

Proceso būsenų diagrama (7 būsenų)

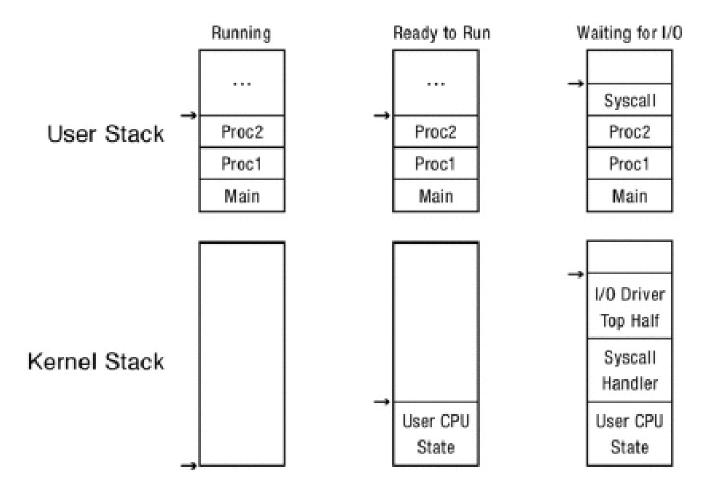

Proceso būsenos. Pavyzdžiai

Time	Process ₀	Process ₁	Notes	Time	Process ₀	Process ₁	Notes
1	Running	Ready	_	1	Running	Ready	_
2	Running	Ready		2	Running	Ready	
3	Running	Ready		3	Running	Ready	Process ₀ initiates I/O
4	Running	Ready	Process ₀ now done	4	Blocked	Running	Process ₀ is blocked,
5	-	Running		5	Blocked	Running	so Process ₁ runs
6	_	Running		6	Blocked	Running	
7	_	Running		7	Ready	Running	I/O done
8	_	Running	Process ₁ now done	8	Ready	Running	Process ₁ now done
				9	Running	-	
				10	Running	-	Process ₀ now done

a) Tik skaičiavimo tipo procesai b) Skaičiavimo, I/O tipo procesai

Branduolio ir vartotojo stekai skirtingos būsenos procesams

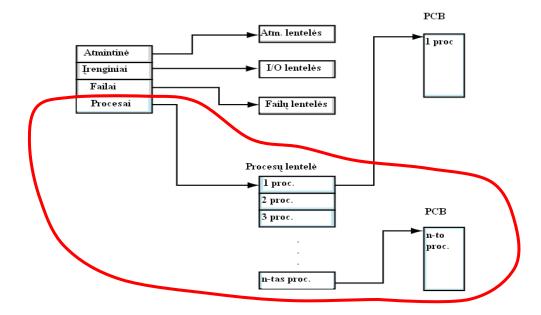

Procesų valdymui naudojamos duomenų struktūros

- Procesų lentelė
- Proceso kontrolės blokas
- Procesų eilės

Procesų lentelė

- OS info apie procesus saugo procesų lentelėje (angl. Process Table (PT):
 - PID identifikatorius (arba rodyklė) į PT įrašą;
 - PT įrašas = Proceso kontrolės blokas (PCB).

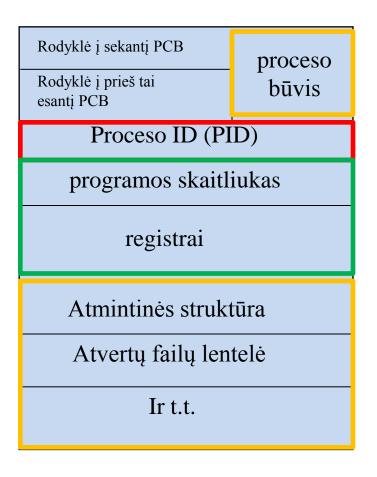

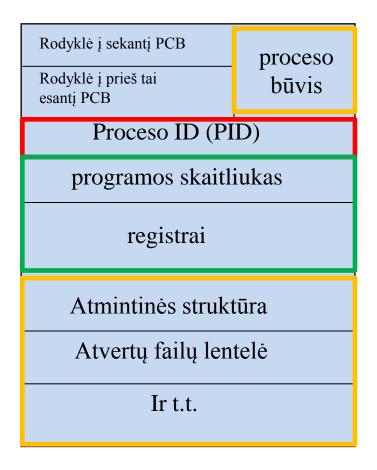
 Proceso identifikaciniai duomenys (proceso ID, tėvo proceso ID, vartotojo, sukūrusio procesą ID, grupė ir t.t)

Rodyklė į sekantį PCB proceso Rodyklė į prieš tai būvis esanti PCB Proceso ID (PID) programos skaitliukas registrai Atmintinės struktūra Atvertų failų lentelė Ir t.t.

- Proceso identifikaciniai duomenys (proceso ID, tėvo proceso ID, vartotojo, sukūrusio procesą ID, grupė ir t.t)
- Procesoriaus būsenos duomenys (PC, SP, PSW, bendros paskirties registrų turiniai ir t.t.)

- Proceso identifikaciniai duomenys (proceso ID, tėvo proceso ID, vartotojo, sukūrusio procesą ID, grupė ir t.t)
- Procesoriaus būsenos duomenys (PC, SP, PSW, bendros paskirties registrų turiniai ir t.t.)
- Proceso valdymui skirti duomenys (proceso būsena, vykdymo prioritetas, privilegijos, kita statistinė info)

PROCESO KONTEKSTAS

- Proceso identifikaciniai duomenys (proceso ID, tėvo proceso ID, vartotojo, sukūrusio procesą ID, grupė ir t.t)
- Procesoriaus būsenos duomenys (PC, SP, PSW, bendros paskirties registrų turiniai ir t.t.)
- Proceso valdymui skirti duomenys (proceso būsena, vykdymo prioritetas, privilegijos, kita statistinė info)

```
struct task struct {
        volatile long state;
        void *stack;
        unsigned int flags;
        int prio, static prio;
        struct list head tasks;
        struct mm struct *mm, *active mm;
        pid t pid;
        pid t tgid;
        struct task struct *real parent;
        char comm[TASK COMM LEN];
        struct thread struct thread;
        struct files struct *files;
```

```
struct task struct {
        volatile long state;
        void *stack;
        unsigned int flags;
        int prio, static prio;
        struct list head tasks;
        struct mm struct *mm, *active mm;
        pid t pid;
        pid t tgid;
        struct task struct *real parent;
        char comm[TASK COMM LEN];
        struct thread struct thread;
        struct files struct *files;
```

```
struct task struct {
        volatile long state;
        void *stack;
        unsigned int flags;
        int prio, static prio;
        struct list head tasks;
        struct mm struct *mm, *active mm;
        pid t pid;
        pid t tgid;
        struct task struct *real parent;
        char comm[TASK COMM LEN];
        struct thread struct thread;
        struct files struct *files;
```

```
struct task struct {
        volatile long state;
        void *stack;
        unsigned int flags;
        int prio, static prio;
        struct list head tasks;
        struct mm struct *mm, *active mm;
        pid t pid;
        pid t tgid;
        struct task struct *real parent;
        char comm[TASK COMM LEN];
        struct thread struct thread;
        struct files struct *files;
```

```
struct task struct {
        volatile long state;
        void *stack;
        unsigned int flags;
        int prio, static prio;
        struct list head tasks;
        struct mm struct *mm, *active mm;
        pid t pid;
        pid t tgid;
        struct task struct *real parent;
        char comm[TASK COMM LEN];
        struct thread struct thread;
        struct files struct *files;
```

```
struct task struct {
        volatile long state;
        void *stack;
        unsigned int flags;
        int prio, static prio;
        struct list head tasks;
        struct mm struct *mm, *active mm;
        pid t pid;
        pid t tgid;
        struct task struct *real parent;
        char comm[TASK COMM LEN];
        struct thread struct thread;
        struct files struct *files;
```

Visa struktūra: include/linux/sched.h

2018/02/20

```
struct task struct {
        volatile long state;
        void *stack;
        unsigned int flags;
        int prio, static prio;
        struct list head tasks;
        struct mm struct *mm, *active mm;
        pid t pid;
        pid t tgid;
        struct task struct *real parent;
        char comm[TASK COMM LEN];
        struct thread struct thread;
        struct files struct *files;
```

```
struct task struct {
        volatile long state;
        void *stack;
        unsigned int flags;
        int prio, static prio;
        struct list head tasks;
        struct mm struct *mm, *active mm;
        pid t pid;
        pid t tgid;
        struct task struct *real parent;
        char comm[TASK COMM LEN];
        struct thread struct thread;
        struct files struct *files;
```

Visa struktūra: include/linux/sched.h

};

```
struct task struct {
        volatile long state;
        void *stack;
        unsigned int flags;
        int prio, static prio;
        struct list head tasks;
        struct mm struct *mm, *active mm;
        pid t pid;
        pid t tgid;
        struct task struct *real parent;
        char comm[TASK_COMM_LEN];
        struct thread struct thread;
        struct files struct *files;
```

```
struct task struct {
        volatile long state;
        void *stack;
        unsigned int flags;
        int prio, static prio;
        struct list head tasks;
        struct mm struct *mm, *active mm;
        pid t pid;
        pid t tgid;
        struct task struct *real parent;
        char comm[TASK COMM LEN];
        struct thread struct thread;
        struct files struct *files;
```

Xv6 proceso struktūra

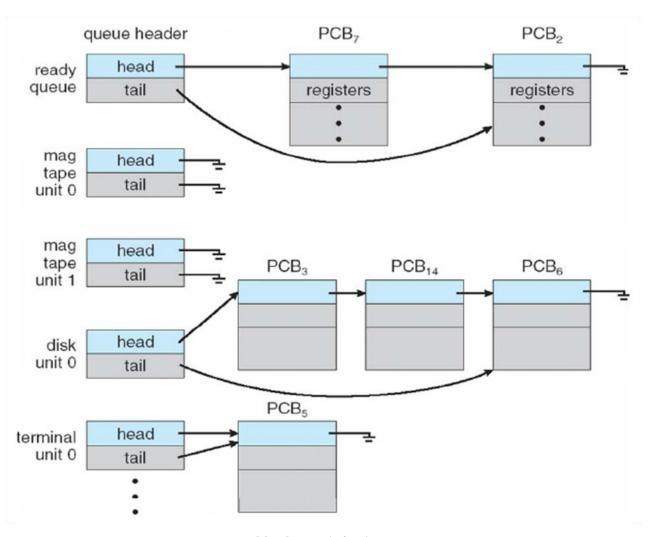
```
// the registers xv6 will save and restore
// to stop and subsequently restart a process
struct context {
 int eip;
 int esp;
 int ebx;
 int ecx;
 int edx;
 int esi;
 int edi:
 int ebp;
};
// the different states a process can be in
enum proc state { UNUSED, EMBRYO, SLEEPING,
                 RUNNABLE, RUNNING, ZOMBIE };
// the information xv6 tracks about each process
// including its register context and state
struct proc {
                             // Start of process memory
  char *mem;
                            // Size of process memory
 uint sz;
                            // Bottom of kernel stack
 char *kstack;
                             // for this process
  enum proc_state state;
                            // Process state
                             // Process ID
 int pid;
                            // Parent process
 struct proc *parent;
 void *chan;
                            // If non-zero, sleeping on chan
                            // If non-zero, have been killed
 int killed;
 struct file *ofile[NOFILE]; // Open files
 struct inode *cwd; // Current directory
  struct context; // Switch here to run process
 struct trapframe *tf;
                            // Trap frame for the
                             // current interrupt
};
```

Procesų eilės – pagal poreikius resursams

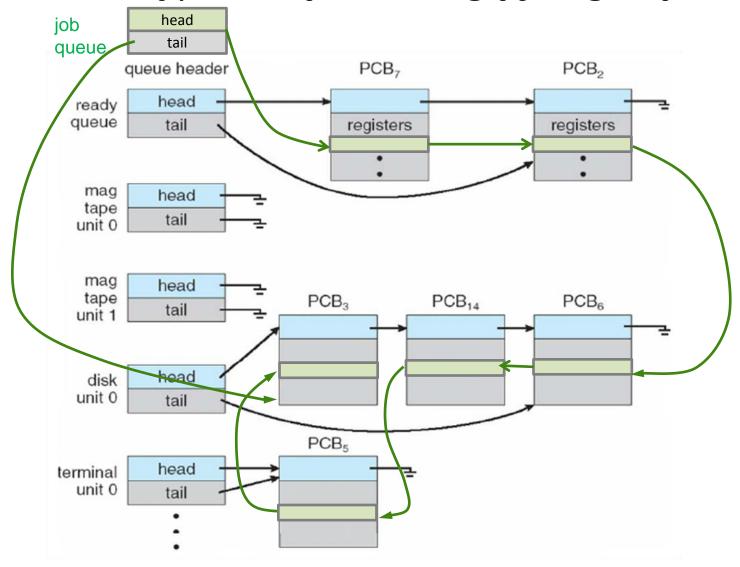
- Bendra procesy eilė (angl. job queue) visų sistemos procesų eilė
- <u>Pasiruošusių procesų eilė</u> (angl. ready queue) atmintyje esančių procesų, laukiančių vykdymo procesoriuje eilė
- <u>Irenginių eilės</u> procesų, laukiančių prieigos prie tam tikro įrenginio resursų, eilė

Procesai tarp skirtingo tipo eilių gali migruoti

Pasiruošusių procesų ir skirtingų įrenginių eilės

Pasiruošusių procesų ir skirtingų įrenginių eilės

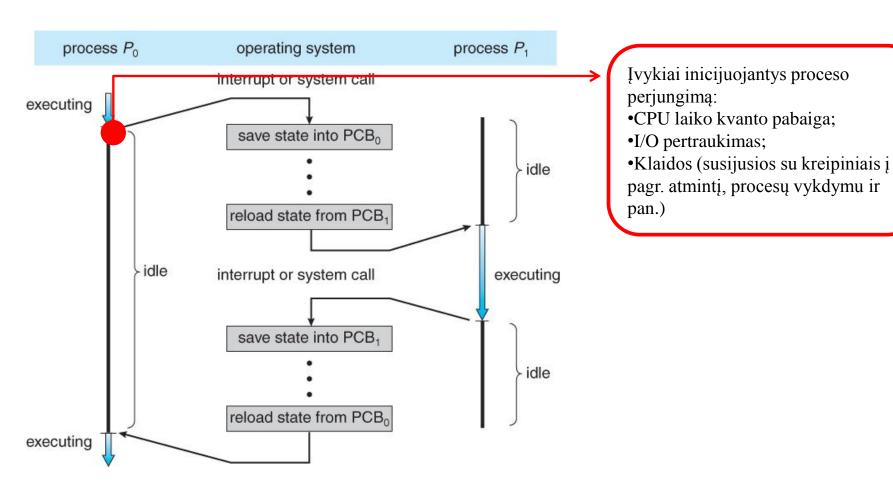

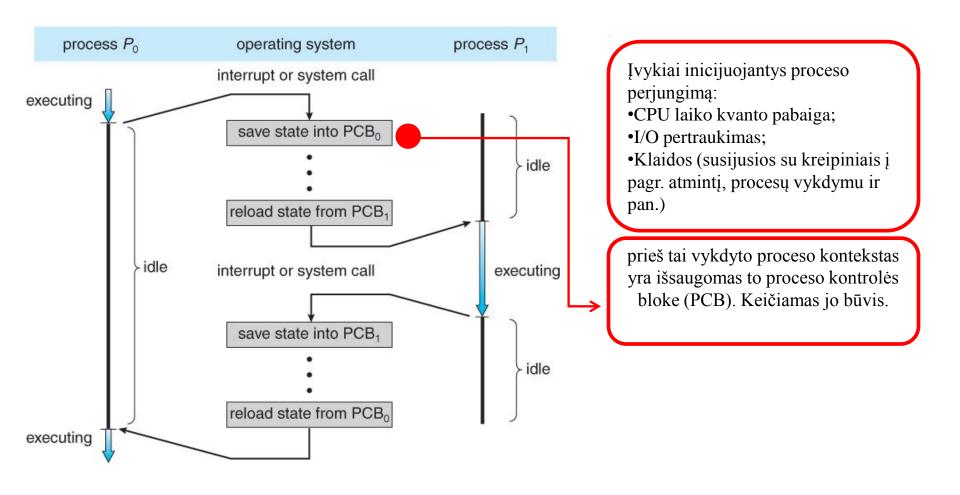
Persijungimas nuo vieno proceso prie kito

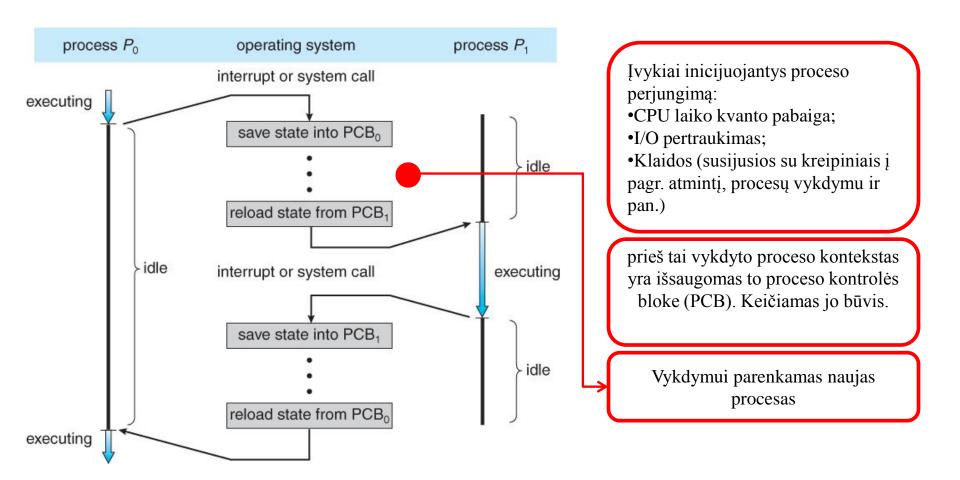
 Procesas vykdomas – kaip OS atgauti kontrolę?

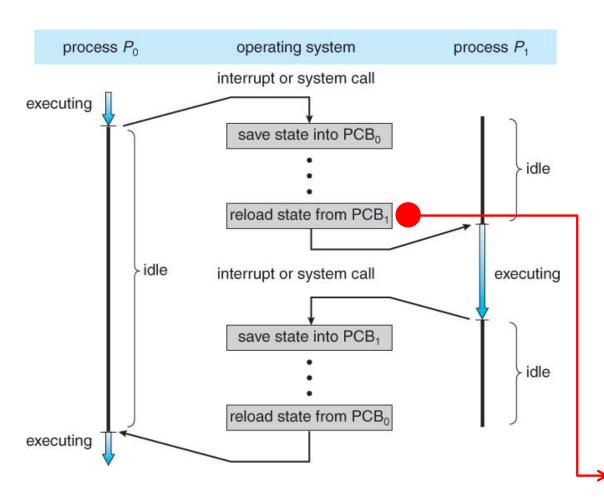
Persijungimas nuo vieno proceso prie kito

- Procesas vykdomas kaip OS atgauti kontrolę?
 - Kooperatyvus būdas (sisteminio kreipinio metu, įvykus klaidai. yield() sisteminio kreipinio naudojimas)
 - Nekooperatyvus būdas (laikrodžio pertraukimo mechanizmo įvedimas)

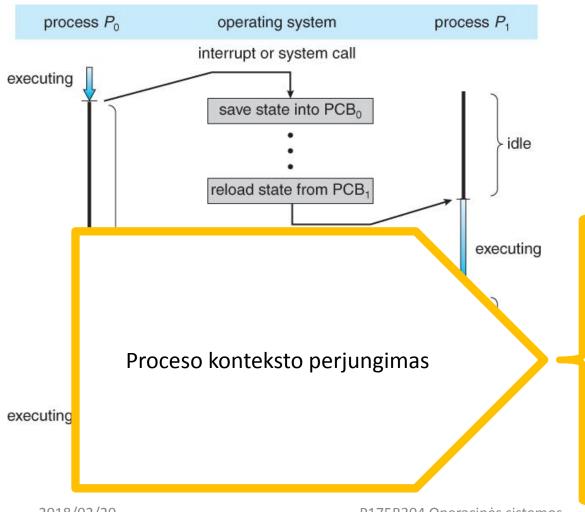
Įvykiai inicijuojantys proceso perjungimą:

- •CPU laiko kvanto pabaiga;
- •I/O pertraukimas;
- •Klaidos (susijusios su kreipiniais į pagr. atmintį, procesų vykdymu ir pan.)

prieš tai vykdyto proceso kontekstas yra išsaugomas to proceso kontrolės bloke (PCB). Keičiamas jo būvis.

Vykdymui parenkamas naujas procesas

įkraunamas naujo proceso kontekstas (iš jo PCB bloko). Keičiamas jo būvis į vykdomą

Įvykiai inicijuojantys proceso perjungimą:

- •CPU laiko kvanto pabaiga;
- •I/O pertraukimas;
- •Klaidos (susijusios su kreipiniais į pagr. atmintį, procesų vykdymu ir pan.)

prieš tai vykdyto proceso kontekstas yra išsaugomas to proceso kontrolės bloke (PCB). Keičiamas jo būvis.

Vykdymui parenkamas naujas procesas

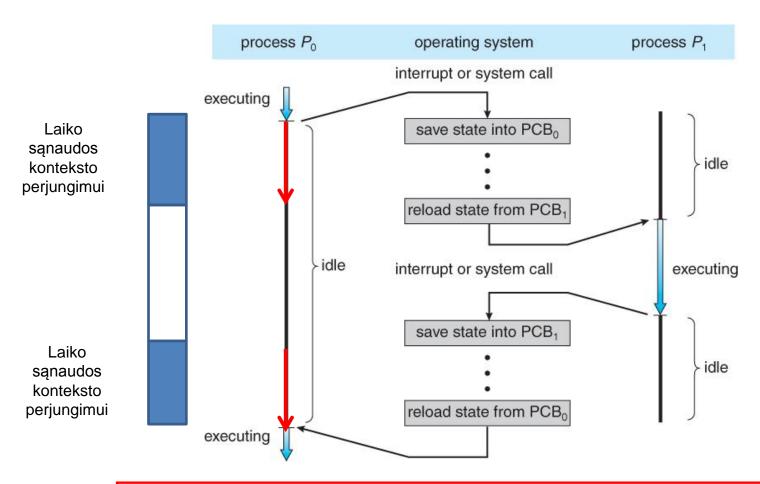
įkraunamas naujo proceso kontekstas (iš jo PCB bloko). Keičiamas jo būvis į vykdomą

- Proceso konteksto perjungimo metu išsaugoma:
 - Programos skaitiklis (PC)
 - Bazinio ir ribinio registrų reikšmės
 - Perjungimo metu naudoti registrai ir jų turiniai
 - Pasikeitusi proceso būsena
 - I/O būsena
 - Su proceso vykdymo planavimu susijusi info
 - Kita statistinė info.

Proceso konteksto perjungimas – detalesnis vaizdas

OS @ boot	Hardware					
(kernel mode)						
initialize trap table						
start interrupt timer	remember addresses of syscall handler timer handler					
The state of the s	start timer					
	interrupt CPU in X ms					
	include: Cl D III A III					
OS @ run (kernel mode)	Hardware	Program (user mode)				
(Kerner mode)		Process A				
		FIOCESS A				
Handle the trap	timer interrupt save regs(A) to k-stack(A) move to kernel mode jump to trap handler					
Call switch() routine save regs(A) to proc-struct(A) restore regs(B) from proc-struct(B) switch to k-stack(B) return-from-trap (into B)						
	restore regs(B) from k-stack(B)					
	move to user mode					
	jump to B's PC					
		Process B				

Process B

2018/02/20

- Proceso konteksto saugojimo metu neišnaudojami CPU resursai;
- Laiko, reikalingo konteksto perjungimui, sumažinimui siūlomi ir jvairūs techniniai sprendimai;

Klausimai?

- Paskaitos medžiaga...?
- PR1...?
- Papildomos veiklos (Bonus taškai)…?